

Psykologiens retninger

Psykologi er et fag der videnskabeligt befinder sig både i det humanistiske, det samfundsfaglige og det naturvidenskabelige område og er præget af de faglige traditioner, der findes indenfor disse fagområder.

Afhængigt af hvilke dele af psykologien der arbejdes indenfor, kan der anlægges forskellige perspektiver på menneskets psykologi - eks.:

- **Kognitiv psykologi** - beskæftiger sig med menneskets erkendelse, hukommelse, tænkning og sprog
- **Neuropsykologi** - beskæftiger sig med hvordan processer og strukturer i hjernen regulerer vores adfærd, tænkning og følelser
- **Socialpsykologi** - beskæftiger sig med hvordan mennesket påvirkes af de sociale sammenhænge vi indgår i
- **Eksistentiel psykologi** - beskæftiger sig med grundvilkårene for at være et menneske der er frit til at skabe sit eget liv og etablere mening
- **Humanistisk psykologi** - beskæftiger sig med mennesket som et kreativt, selvaktualiserende og skabende væsen
- **Adfærdspsykologi** - beskæftiger sig med de af menneskets handlinger der direkte kan observeres og beskrives
- **Analytisk psykologi** - beskæftiger sig med mennesket som et væsen styret af personligt og kollektivt ubevidste processer
- **Psykoanalytisk psykologi** - beskæftiger sig med mennesket som et driftsvæsen styret af bevidste, førbevidste og ubevidste processer.

Når man i psykologiundervisningen undersøger en problemstilling - eksempelvis *hvorfor unge drenge styrketræner og dyrker deres krop* - vil man få forskellige typer af svar alt afhængigt af om man anlægger en socialpsykologisk, psykoanalytisk eller en socialpsykologisk tilgang.

To metodiske tilgange til at forstå mennesket

Når der i psykologi arbejdes ud fra et naturvidenskabeligt syn på mennesket forsøger vi at forklare dets adfærd. Dvs. vi forsøger at se mennesket udefra fra et objektivt videnskabeligt perspektiv. Vi er altså kun interesserede i det vi objektivt kan se eller det som vi kan måle eller beregne os frem til. Dette videnskabelig perspektiv på psykologien kaldes positivistisk.

Når der i psykologi arbejdes ud fra et humanistisk syn på mennesket er vi i højere grad interesseret i at forstå mennesket. Dvs. vi ser mennesket indefra - fra dets eget perspektiv - og det kræver at vi forsøger at *leve os ind i* menneskets måde at tænke, handle og føle på. Denne indlevelse gør os i stand til at fortolke hvorfor et menneske handler som det gør. Dette videnskabelige perspektiv på psykologien kaldes det hermenutiske.

Psykologi i samarbejde med andre fag

Når vi i faget psykologi skal samarbejde med andre fag det kan f.eks. være i AT, ved studieretningsopgaver eller projekter, er det en god ide at være bevidst om, hvilken del af psykologien man arbejder indenfor. Menneskesyn, empiri og metoder er forskellige

alt efter hvilken tilgang man vælger. Hvis du er bevidst om det kan du også bedre forstå hvor grænsefeltet mellem psykologien og de andre fag befinder sig.

PSYKOLOGIENS TEORIER OG METODER I FAKULTÆR BELYSNING			
	DET NATURVIDENSKABELIGE OMRÅDE	DET HUMANISTISKE OMRÅDE	DET SAMFUNDSVIDENSKABELIGE OMRÅDE
Metabe- greber	Positivism – fokus på iagttagelige og målelige kendsgerninger	Hermeneutik – analyse og fortolkning	Positivism og hermeneutik, dog mest vægt på den empirisk kvantitative underbygning.
Genstand	Mennesket= et biologisk væsen (arv+miljø)	Mennesket=hensigter og mål	mennesket i kollektivet
Metode	Afdækning af årsags-virkning forhold	Fortolkning af individets mening/hensigt	Individets samspil med kollektivet anskuet ud fra begge tilgange
	Kvantitativ (måles, vejes, statistik, generelle love)	Kvalitativ (det unikke, den enkelte, kulturelle mønstre)	Kvantitativ og kvalitativ
Formål	Forklaring	forståelse	Forklaring og forståelse
	Afdækning af lovmæssigheder → Forklare og forudsige	Hermeneutik – fortolkning Herm. spiral: stadig vekselvirkning ml. del og helhed → helhedsforståelse, fortolkning	Afdækning af almene lovmæssigheder for menneskers adfærd i kollektivet
Empiri	Objektiv empiri : Fysiske fænomener, adfærd	Subjektiv empiri: taler, erindringer, tekster, kunst m.m.	Objektiv og subjektiv empiri vedrørende individet i gruppesammenhæng
Metoder	1.eksperimentet/empirisk forsøg, oftest i et kunstigt miljø – laboratorium Hypotese/teori skal verificeres eller falsificeres Design: kontrol af faktorer (variable) Reliabilitet (korrekt design) Gentagelser af forsøget →	1. Interview – helt eller delvist eller ikke strukturerede (sammenligning mulig eller vanskelig) 2.Analyse og fortolkning af skriftlige kilder: dagbøger, litteratur, andre kulturelle produkter	1.eksperimentet/empirisk forsøg (Milgram, Stanford prison experiment, Asch) 2. felt eksperimenter (naturlige omgivelser) Robben Cove, Jane Elliot: blå –brune øjne, Den tredje bølge (The Wave)

	<p>+ ÷ validitet (gyldighed)</p> <p>Økologisk validitet: det eksperimentelle resultat kan generaliseres til virkeligheden</p> <p>2. felt eksperimenter (naturlige omgivelser) (svært at have kontrol med alle variable)</p>	3. case-studier	<p>3. Arkivstudier</p> <p>4. Case-studier</p>
	3. Observation (afklaring af observatørens rolle vigtig) (svært at have kontrol med alle variable)	4. Observation	5. Observation
	<p>4. spørgeskemaer med bestemte svarmuligheder</p> <p>5. standardiserede tests</p>	<p>5. spørgeskemaer med åbne spørgsmål</p> <p>6. introspektion</p>	<p>6. spørgeskemaer (både åbne og lukkede svarmuligheder)</p> <p>7. interviews</p>
Hovedretninger og -teorier	<p><u>Etologi</u> – mennesker og dyrs adfærd ses som udtryk for instinkter og reflekser</p> <p><u>Evolutionær psyk.</u>: menneskets adfærdsmønstre ses som resultatet af menneskets tilpasning til miljøet gn. udviklingen</p>	<p><u>Psykoanalyse</u> – menneskets tredelte personlighed grundlægges i de første leveår; det ubevidste 90% af psyken;</p> <p>Også præget af naturvidenskaben</p>	<p><u>Socialpsykologi</u>: individet i samspil med omgivelserne</p> <p><u>Social indlæringsteori</u>: modelindlæring, selvregulering, (behaviorismen udvides med et kognitivt aspekt) (Bandura)</p>
	<p><u>Behaviorisme</u>- menneskets adfærd er indlært</p> <p>(Pavlov, Watson, Skinner)</p> <p>- videreudvikles af Bandura → kognitiv adfærdpsykologi = social indlæringsteori</p>	<p><u>Eriksons udviklingspsykologi</u>: bygger på psykoanalysen (hum), men lægger også stor vægt på de sociale forholds indflydelse på udviklingen</p>	<p><u>Postmoderne psykologi</u> – mennesket som en social konstruktion</p> <p>sproget/ fortællingen er vigtig.</p> <p>Også præget af naturvidenskaben</p>
	<p><u>Kognitiv psykologi</u> - adfærdens skyldes mentale processer (empirisk påvist)</p> <p>(Piaget)</p>	<p><u>Eksistentiel og humanistisk psykologi</u></p> <p>– mennesket har en fri vilje</p> <p>(Maslow, Frankl, Rollo May, Sartre)</p>	<p><u>Kognitiv psykologi</u>, den sovjetiske skole repræsenteret af Luria og Vygotski</p> <p><u>Kulturpsykologi</u>, herunder</p> <p>1. Tværkulturel psykologi: sammenligning af forskellige kulturer (turisme, kolonisering, forskning i "primitive" samfund)</p> <p>2. Interkulturel psykologi: samspil ml. forskellige kulturer (indvandring)</p>

	Neuropsykologi. Hjerneforskning – tæt samarbejde med kemi og biologi	Narrativ psykologi: den lille fortælling – fokus på individets personlige historie	Narrativ psykologi: den store fortælling – fokus på kulturen og sociale strukturer
Kritik	+ troværdighed, pålidelighed, validitet	+ fanger det individuelle, den subjektive oplevelse, det fænomenologiske	+ Validiteten er stor overblik over generelle forhold
	÷ 1) fanger ikke det subjektive 2) hypotesen kan gøre blind for data, der ikke passer ind.	+risiko for manglende validitet	+ individet ansues som statistisk data, fanger ikke det subjektive
Triangulering	Dvs. anvendelse af forskellige metoder, sikrer validiteten, men er dyr, og for at den er noget værd, skal de brugte metoder skal naturligvis være anvendt med reliabilitet.		
Etiske overvejelser	En væsentlig del af forberedelserne til psykologisk forskning er de etiske overvejelser, f.eks ville de fleste eksempler nævnt under eksperiment / forsøg under samfundsvidenskab ikke blive accepteret i dag. Forsøgsdeltagernes anonymitet skal sikres.		
Forforståelse	Hvad enten man arbejder deduktivt med udgangspunkt i en given teori eller induktivt uden sådan et udgangspunkt, er det vigtigt, at den faglige forforståelse, dvs forskerens forventninger til materialet, ikke blokerer for nye iagttagelser og erkendelser, der er i konflikt med forforståelsen.		
NB	I virkelighedens verden arbejder man på tværs af fakulteterne, men er naturligvis særdeles metode- og videnskabsbevidst i sin tilgang til psykologiske problemstillinger		